

עקרת בית¹

נתן אלתרמן

ביתה-הוצאה של ישראל זמורה עוד היה אז רק בית, וצד המו"לות של בעליו עוד היה מזמור לעתיד לבוא. חדרו הגדול של בית זה היה עטור ספרים. הם כיסו את הקירות ופשטו מעל לחלונות ולמשקופים, ושעה ששלפת ספר מאחת האצטבות נתגלה מאחוריו לא הקיר אלא טור ספרים שני, שכאילו ארב לזנק ולעמוד בפרץ. חדרים כאלה לא היו מטיבה של העיר. זו אך יצאה מתקופת גליה-חצץ המתנפצים ברחובות ורובה עדיין פיגומים מפולשים ומעוף דליי-בטון שטסו למעלה להישפך אל גגות חדשים נוטפי מים. ואף-על-פי-כן לא היו ספריו של חדר זה עיטור לקירות. הם היו הקירות עצמם. והתקרה נחה עליהם כמתוך השלמה שנעשתה טבע. שנים אחדות לפני-כן היתה רעידת-אדמה בארץ. ספרית שערי-ציון, הספריה העירונית, גם היא חרדה תחתיה ושעה שהקוראים נחפזו לצאת, אחוזי בהלה, ניצב הספרן בפתח ופרש זרועותיו לאמור: "לא לצאת. קודם להחזיר את הספרים". סיפור זה, שהיינו חוזרים ומספרים אותו, גם זמורה צחק, כמובן, לשמעו, אך בטוחני כי בסתר לבו הצדיק את הספרן.

תוך כך עברו שנים וקמעה וקמעה החלו הספרים מצטברים גם בחדר הסמוך, הקטן יותר, אך הללו טיבם היה אחר. הם לא שכנו על גבי אצטבות, אלא הובאו חבילות חבילות, על כתפיו של סבל, ונחו ארוזים בחדר זה שנהפך להם מחסן ותחנה בין בית הכורך ובית המו"ס. אלה היו ספרינו, ספרי צעירי-סופרים, שמצאו להם את ישראל זמורה כמוציא לאור. הסבל היה מביא אותם ומקבל שכרו והולך ואילו זמורה היה יוצא בבוקר בבוקר וספרינו בתיקו לחזר על פתחיהם של מו"סים. על-פיהרוב היה חוזר בערב והתיק מלא כשהיה. עד שובו היתה עדה נשארת לבדה עם החבילות שבחדר המחסן, אל מול הנושים ובעלי השטרות, שלוחי מוכריה-נייר ושלוחי המדפיסים ושלוחי

¹ שם האחת : קובץ ספרותי לזכרה של עדה זמורה / ערך ישראל זמורה ([תל-אביב] : מחברות לספרות, תשכ"ח 1968), עמ' 258-261.

הכורכים שתבעו פרעונות, אלה שבעלה היה נס למראיהם ברחוב ממדרכה אל מדרכה. באותם ימים לא הרהרנו אפילו הרהור קל בכמה מרורות ופחדים עולה לה לאשה זו כתיבתנו. מעולם לא שמענו מפיה דבר תוכחה או תלונה ואילו שמענו, מסתבר שהיינו מקבלים זאת כבדיחה, שהרי חסד אנו עושים עמה שמחסן־ספרינו נח אצלה בבית, ולא עוד שעם כל ספר חדש של אחד מבינינו אנו מזכים אותה במצווה של עריכת חגיגה לחבורה כולה. רק פעם אחת, בתקופה שבה הגיעו, כנראה, מים עד נפש, ביקשה פגישה עמי, היא לבדה – בעוד זמורה מכתת רגליו על פתחי באנקים ומלווים. אותה שעה לא ביקשה דבר. רק שאלה מה יהיה? מה לעשות? בקולה היה הפחד והיאוש, אך כשם שלא ביקשה כלום כך לא קיבלה כלום. רק דבר אחד עשיתי למענה. הבטחתי לה שלא אספר לבעלה שהיא בכתה. זה הכל. על דעתי ועל דעת חברי לא עלה, כאמור, שאנו חייבים לה משהו בעד ספרינו. לא היה ספק בלבנו שספרינו שווים כמה צרות שהם גורמים לאשה נאה זו שהלכה ונתעייפה. גם היא, כנראה, האמינה בכך ולכן היו שעות השיחה והשמחה שבילינו בביתה כה נעימות וטבעיות. היא שמעה מן הצד, תמיד מתוך רתיעה ויראת־הכבוד, לשיחותינו שבהן שיבחנו איש את חברו, ואשר לה – בסיום היינו מפטירים, כמובן מתוך בדיחות־הדעת, דברי־שבח חטופים למעשי תבשיל ומעשי מרקחת שהכינה. אותה שעה היינו שומעים את קול צחוקה הצלול. צחוקה היה צעיר, עולה ומגביה, צחוק־נעורים. כך תמיד.

לימים נוספו על ספרי־חבורתנו שבמחסן גם ספרים אחרים, של מחברים שלא היו מבאי הבית. זו היתה ראשית פעולתו של בית־ההוצאה בתחום שירת ספרד ואיטליה. כמה מבין מחברים אלה, אילו פה להם, היו אולי חורזים שירת־תוכחה לנו ושירת־הילה לעקרת־הבית, אך הם לא יכלו להוסיף על מה שכבר יש בספריהם בענין זה.

אחד הראשונים מבין ספרים אלה היה ספר שיריו של הרופא אפרים לוצאטו, שעקר מאיטליה ללונדון ושם הוציא מחברתו לפני מאה ושמונים שנה. מאחר שראינו שיריו אלה כזמירות לעת־מצוא, נהגנו בו מידת קלות ולא חשנו (ודאי בטעות) צורך ב"דיסטאנץ" וערכנו לו מסיבה כלאחד משלנו. עקרת־הבית טרחה לכבודו כלכבוד אחד מן החבורה וספריו, בכריכות החדשות וההדורות, אף הם כמו שמחו בלי לשאול שאלות. אלה בני נעורים, אותו ערב נטלתי לי רשות להודות בעדו למו"ל, ישראל זמורה, ורק עכשיו אני מהרהר ומוצא כי המחבר עצמו היה משלב בשיר זה גם שבח ותודה לעקרת־הבית, ולא עוד אלא שהיה מקדים ומעלה אותה על נס לראש־לכל, ולא

רק מטעמי אבירות גאלאנטית בלבד. אם כך ואם כך, לזכרה ולכבודה של עקרת־הבית הנני שב ומעתיק כאן זמר זה, שנמצא בארכיונו של בעלה ושזכה בשעתו לקשב שלה ופה־זשם גם לצליל צחוקה היפה. תבוא נא תודה מאוחרת זו ותמלא, ולו במקצת, ולו בעקיפין, מה ששכחנו לומר לה בעוד מועד.

שִׁיר תוֹדָה אֲשֶׁר נֶעֱשָׂה כְּמִתְכַּנֶּת הַשִּׁירִים
יְלִידֵי הַרוּפָא אֶפְרַיִם לוּצְאָטוֹ, וְהוּא מִגָּשׁ
צוֹלֵעַ עַל יְרֵכּוֹ לְיִשְׂרָאֵל זְמוּרָה בְּיוֹם
הוֹצִיאוּ אֶת אֱלֹהֵי בְנֵי הַנְּעוּרִים –

בְּזֶה הַיּוֹם	רוּחֵי יְהוּם
בָּבֵא שִׁירֵי	אֶל הַמְּשָׁכָן.
וּבְגִילַת חֵיל	לְקוֹל חָלִיל
עֵינֵי אֹרוֹת	מִזְבוֹל חֲשָׁכָן
מֵאָה שָׁנִים	וְעוֹד שְׂמוֹנִים.
תָּעוּ שִׁירֵי	לְאִין מְבִיא
וְהֵם פּוֹתִים	וּמְשׁוֹטְטִים
וְגַם קוֹרְאִים	אָבִי אָבִי.
כִּי אָבִיהֶם	הִתֵּל בָּהֶם
וַיִּשְׁלִיכֶם	אֶל מִתְּלָאוֹת
וְדוֹר אָנֹךְ	וְלֹא אֶסֶף
כִּי לֹא יָבִין	מִהֲתִלוֹת.
מִסֵּף אֶל סֵף	הֶלְכוּ הַטֵּף
וּבְעֶצְבוֹן	הֵם חֲתוּלִים
רַק לְבוֹבָם	עוֹנָה עוֹד בָּם
כִּי הֵם	שִׁירֵי הַהֲתוּלִים.
עַד בֹּא הַיּוֹם	וַיְהִי פְדִיּוֹם
וַיִּזְהָרוּ	קַגְּ הַמְּנוּרָה
וְשִׁיר מִזְמוֹר	לְמִן נְסִינְיֹור
לְיִשְׂרָאֵל	לְבֵית זְמוּרָה.
כִּי הוּא הַתְּקִין	וְהוּא הַשְּׁכִין

מִן הַשּׁוֹקִים.	וְהוּא אָסֹף
וְהוּא חֶזֶק	וְהוּא עֶזֶק
בַּחֲשׂוֹקִים.	וְהוּא חֶשֶׁק
שֶׁל הָעֵדָה	אֲשֶׁמַע הָדָה
לְשֹׁכֵן תְּבוּא	עַת בְּזָבוּלָם
כִּי יֵשׁ צִיָּדָה	וְגַם אֲדַע
הוּא הַמְּבוּא.	לָהּ בְּצִדָּה:
רוּחֵי יְהוּם	עַל כֵּן הַיּוֹם
אֶל הַמִּשְׁכָּן	בָּבֵא שִׁירֵי
לְקוֹל חֲלִיל	וּבְגִילת־חֵיל
מִזְבוֹל חֲשָׁכָן.	עֵינֵי אוֹרוֹת